

"Το Τελευταίο Σημείωμα"

Το Τελευταίο Σημείωμα

Last Note

ΔΙΑΡΚΕΙΑ 117'
ΕΤΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ 2017
ΓΛΩΣΣΑ ΤΑΙΝΙΑΣ Ελληνικά, Γερμανικά
ΧΩΡΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ Ελλάδα
ΕΙΔΟΣ ΤΑΙΝΙΑΣ Εποχής, Δράμα

Ένας κρατούμενος που εκτελεί χρέη διερμηνέα του Γερμανού διοικητή του στρατοπέδου κατά τη διάρκεια της Κατοχής βρίσκεται σε δίλημμα ζωής, όταν ο τελευταίος του προτείνει να εξαιρεθεί από μια λίστα 200 μελλοθάνων, βάζοντας στη θέση του κάποιον άλλο.

Η εκτέλεση των 200 κομμουνιστών την Πρωτομαγιά του 1944, η μαζικότερη που έγινε ποτέ στην Ελλάδα, απασχολεί τον Παντελή Βούλγαρη στο "Τελευταίο Σημείωμα", από την εναρκτήρια σεκάνς ως το παρατεταμένο φινάλε. Το επίκεντρο είναι ο Ναπολέων Σουκατζίδης, νέος, αγωνιστής, διερμηνέας του ναζι διοικητή στο Μπλοκ 15, στο Χαϊδάρι, το διαβόητο στρατόπεδο συγκέντρωσης. Ο Σουκατζίδης δέχτηκε το πόστο αναγκαστικά, απρόθυμα, και λόγω χαρακτήρα όχι αδιαμαρτύρητα, και έπαιξε έναν διπλό ρόλο, ειδοποιώντας τους κρατούμενους συντρόφους του όποτε μπορούσε να αποσπάσει πληροφορίες, την ίδια στιγμή που έκανε τη δουλειά του όσο πιο υπεύθυνα του ζητούσαν οι Γερμανοί.

ΣΥΝΟΨΗ

Κεντρικό πρόσωπο της ιστορίας ο 34χρονος Ναπολέων Σουκατζίδης, Κρητικός μικρασιατικής καταγωγής, αγωνιστής του λαϊκού κινήματος και κρατούμενος σε εξορίες και φυλακές από το 1936. Την περίοδο της φυλακής του στο Χαϊδάρι, εκτελούσε χρέη διερμηνέα του Γερμανού Διοικητή του στρατοπέδου, Καρλ Φίσερ. Μπροστά από τα μάτια του περνούσε όλο το δράμα της γερμανικής αγριότητας στα Κατοχικά χρόνια, με τον ίδιο συνεχώς μάρτυρα βασανιστηρίων, τραγικών περιστατικών και βαριάς ατμόσφαιρας στους θαλάμους με το πλήθος των συγκρατούμενων του. Πολλές ζωές, πολλές μικρές ιστορίες φόβου, φιλίας, συντροφικότητας, ελπίδας, ονειροπόλησης. Έξω από το στρατόπεδο, η μνηστή του Ναπολέοντα, Χαρά Λιουδάκη, με σθένος, καρτερία και βαθιά αγάπη στεκόταν δίπλα στον αρραβωνιαστικό της, έστω κι αν οι συναντήσεις τους ήταν για ελάχιστες στιγμές στα επισκεπτήρια, και πάντα υπό την επιτήρηση ένοπλων φρουρών. Η τύχη του Ναπολέοντα και άλλων 199 συγκρατούμενων του αποφασίζεται μετά την ενέδρα της ελληνικής αντίστασης στον Στρατιωτικό Διοικητή Λακωνίας, σε χαράδρα της περιοχής των Μολάων. Ο θάνατος του Διοικητή Κρες και τριών Γερμανών της συνοδείας του επιφέρει ως αντίποινα την εκτέλεση 50 Ελλήνων για κάθε ένα Γερμανό. Ο Σουκατζίδης είναι στη λίστα των 200 μελλοθάντων. Την ημέρα της εκτέλεσης βρίσκεται μπροστά σε ένα δίλημμα ζωής, όταν ο Φίσερ, που μέσα στο διάστημα της φυλάκισης του Σουκατζίδη στο Χαϊδάρι ανέπτυξε σεβασμό για τον Έλληνα διερμηνέα, του δίνει τη δυνατότητα να εξαιρεθεί, βάζοντας στη θέση του ως διακοσιοστό άλλον.

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Σκηνοθεσία: **Παντελής Βούλγαρης**

Σενάριο: **Ιωάννα Καρυστιάνη, Παντελής Βούλγαρης**

Διεύθυνση Φωτογραφίας: **Σίμος Σαρκετζής**

Μοντάζ: **Τάκης Γιαννόπουλος**

Σκηνικά: **Σπύρος Λάσκαρης**

Κοστούμια: **Γιούλα Ζωιοπούλου**

Ήχος: **Στέφανος Ευθυμίου, Αλέξανδρος Σιδηρόπουλος, Άρης Λουζιώτης**

Τελική Μίξη: **Κώστας Βαρυμποπιώτης**

Μουσική: **The Boy (Δε μπόι)**

Μακιγιάζ: **Εύη Ζαφειροπούλου**

Κάστινγκ: **Κωνσταντίνα Βούλγαρη, Αρχόντισσα Κοκοτσάκη**

Πρωταγωνιστούν: **Ανδρέας Κωνσταντίνου - Ναπολέων Σουκατζίδης, Αντρέ Χένικε - Καρλ Φίσερ, Μελία Κράιλινγκ - Χαρά Λιουδάκη, Τάσος Δήμας - Κώστας, Αινείας Τσαμάτης - Χρήστος, Βασίλης Κουκαλάνι - Σαράντος, Λουκάς Κυριαζής - Κόβατς, Λευτέρης Λαμπράκης - Ηθοποιός, Κωνσταντίνα Χατζηαθανασίου - Ξένια, Βασίλης Σύρρος - Νικόλας Γλέζος, Μανώλης Μαυράκης - Καπνοβιομήχανος, Μανώλης Ψαρουδάκης - Μίλτος**

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΒΑΣΙΚΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ

Παντελής Βούλγαρης (Σκηνοθέτης)

Ο Παντελής Βούλγαρης γεννήθηκε στις 23 Οκτωβρίου του 1940 σε μια γειτονιά των Αθηνών, στα Πατήσια. Από τους γονείς του έχει καταγωγή από τη Σάμο και τη Νάξο. Γεννιέται επί κατοχής και βιώνει την περίοδο του Εμφυλίου, η οποία τον προίκισε με ζοφερές και σκληρές εικόνες της κοινωνίας. Η πρώτη του επαφή με την έβδομη τέχνη ήταν στην παιδική του ηλικία ως θεατής στους κινηματογράφους της Αθήνας που έπαιζαν δημοφιλείς παραγωγές του Χόλιγουντ (Hollywood) της εποχής. Οι φίλοι του έλκονταν από τη λάμψη των αστέρων της μεγάλης οθόνης, ο Παντελής Βούλγαρης όμως εστίαζε από τότε στο σκηνοθετικό κομμάτι.

Γιούλα Ζωιοπούλου (Ενδυματολόγος)

Η Γιούλα Ζωιοπούλου πριν την τελευταία της δουλειά, τις «Άγριες μέλισσες», είχε καταγράψει μια σημαντική διαδρομή στον χώρο της ενδυματολογίας, κυρίως στον κινηματογράφο και την τηλεόραση, αλλά και στο θέατρο, έχοντας τιμηθεί γι' αυτή. Γεννήθηκε το 1958 στην Αθήνα. Σπούδασε σκηνογραφία και ενδυματολογία στη Σχολή Δοξιάδη και στη Σχολή Κινηματογράφου Λ. Σταυράκου απ' όπου αποφοίτησε το 1985. Είχε βραβευτεί με βραβείο σκηνογραφίας το 1993 για τις μικρού μήκους ταινίες "Αβαξ" (σκην. Νίκος Γραμματικός) και «Οι μοναχικές γυναίκες είναι επικίνδυνες» (σκην. Κωστούλα Τωμαδάκη). Αγαπούσε όλα όσα απέπνεαν αέρα μιας άλλης εποχής.

ΦΕΣΤΙΒΑΛ / ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ

58ο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης

Φεστιβάλ Χανίων

15ο Σαν Φρανσίσκο, Ελληνικό Φεστιβάλ Κινηματογράφου

ΚΡΙΤΙΚΕΣ

“Μια ταινία λιτή, σφιχτή (95'), ουσιαστική, μοντέρνα γυρισμένη (ο διευθυντής φωτογραφίας Σίμος Σαρκετζής έχει μια «κασαβετική» προσέγγιση στα πρόσωπα), με τρομερούς ηθοποιούς σε μοιρασμένους ρόλους (όσο υπερβολική κι αν ακούγεται η λέξη «τρομεροί», αποκρυσταλλώνει την αλήθεια), μελαγχολική μα συνάμα αισιόδοξη, μουλιασμένη στο δάκρυμα και την ελπίδα”. - Γιάννης Ζουμπουλάκης, Το Βήμα

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΤΡΕΪΛΕΡ

shorturl.at/fmsl7

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

1. ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

Οι μαθητές/τριες από το συγκεκριμένο σχέδιο μαθήματος, αναμένεται να είναι σε θέση να ενεργοποιήσουν την ιστορική μνήμη τους και να μοιράζονται προσωπικές ιστορίες με ασφάλεια, μέσα από τεχνικές αφήγησης. Ακόμη, θα είναι ικανοί/ες να συζητούν κριτικά για τα ιστορικά γεγονότα και το μέγεθος επιρροής τους στις ζωές των ανθρώπων διαχρονικά. Τέλος, με την ανάδειξη της σημασίας της προφορικής ιστορίας, θα αναγνωρίζουν την αξία των «μικρών αφηγήσεων» και θα αξιοποιούν τα σύμβολα του παρελθόντος, ως μαρτυρίες της ανθρώπινης ιστορίας.

2. ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Το παρόν σχέδιο μαθήματος για την ταινία "Το Τελευταίο Σημείωμα" συνδέθηκε με το μάθημα της Ιστορίας και πιο συγκεκριμένα με τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και την Εθνική Αντίσταση. Οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση στο τέλος της διεξαγωγής του σχεδίου να γνωρίζουν μια από τις πολλές περιπτώσεις της απάνθρωπης και βίαιης αντίδρασης των Γερμανών την περίοδο της Κατοχής, καθώς και να διακρίνουν τις μορφές που πήρε η Εθνική Αντίσταση στις πόλεις και την ύπαιθρο. Τέλος, με αφορμή την περίπτωση του Σουκατζίδη, θα είναι σε θέση να εμβαθύνουν στα κίνητρα των ανθρώπων που επιλέγουν να αντισταθούν και να πολεμήσουν για τα ιδανικά τους.

3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Σκοπός του κινηματογραφικού σχεδίου είναι οι μαθητές/τριες να έρθουν σε επαφή με το ιστορικό δράμα και τις προκλήσεις του στην κινηματογραφικό φακό. Μέσα από την ταινία του Π. Βούλγαρη, "Τελευταίο Σημείωμα", θα μπορέσουν να αναγνωρίσουν τα στοιχεία του ιστορικού δράματος και τη σημασία του ιστορικού αρχείου, ως γραμμή εκκίνησης του σεναρίου. Ο ιστορικός ερευνητής κατέχει εξέχουσα θέση στην σεναριακή ομάδα για την αποτύπωση των ιστορικών γεγονότων στην ταινία, αποφεύγοντας τις ανακρίβειες.

4. ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Σε αυτή την ενότητα προσφέρεται πρόσθετο υλικό όπως περαιτέρω βιβλιογραφία, φιλομορφία, οπτικοακουστικό υλικό, κ.α. που μπορεί να αξιοποιηθεί από τους εκπαιδευτικούς στην τάξη με αφορμή την ταινία. Ενδεικτικά, έχει προστεθεί βιβλιογραφία καθώς και φιλομορφία συγγενική με την ταινία «Το Τελευταίο Σημείωμα».

Παραγωγή

Long Run Productions

Το έργο συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση».